בּ״ה

HITKÖZSÉGI HÍRADÓ

2026. NOVEMBER – HESVÁN-KISZLÉV 5787. A KOMÁROMI ZSIDÓ HITKÖZSÉG LAPJA XXIV. REG. ÉVF. 11. SZÁM, 366. SZÁM

GOLDBERGER IZIDORRÓL TANULTUNK AZ ÜNNEP BEKÖSZÖNTE ELŐTT

JOM KIPUR
„Jom kipurkor nemcsak azt kell megkérdezni önmagunktól: mit rontottunk el az elmúlt esztendőben? Hanem azt is: mit tudunk még helyrehozni?” 3

CSÁNYI5
„Délelőttönként iskolai osztályokat fogadunk és a Történeti Tárral, mint háttérrel a zsidóságról adunk ismereteket...” 5

KEHILA-DÍJ
„A zsidóságunk megéléséhez pedig nélkülözhetetlen a tanulás, vagy talán még pontosabb úgy fogalmazni: az újratanulás...” 6

Tízhúrú lanton

A zsidó szellemi örökség és a közösségi hagyományok találkozását állította középpontba a Komáromi Zsidó Hitközség november 6-ra, péntekre meghirdetett programja. A Menházba szóló meghívó ezúttal Goldberger Izidor egykori tatai főrabbi írásainak megismerésére és közös szombatfogadásra hívta az érdeklődőket.

A 16 órára meghirdetett könyvbemutató témája a Kuny Domokos Múzeum kiadásában megjelent Tízhúrú lanton című kötet volt. Dr. Goldberger Izidor 150 évvel ezelőtt, 1876-ban született Bátorkeszin. A budapesti Rabbiképző Intézet elvégzése után Sátoraljaújhelyen működött, majd 1912-ben Tatára került, ahol életének utolsó 32 évét töltötte. A szülőhely révén története szűkebb térségünk múltjához is kapcsolódik.

A kiadvány a tatai években született írásokból ad válogatást. Helytörténeti munkák, hitszónoklatok, vallástörténeti értekezések és szépirodalmi alkotások mutatják meg a főrabbi sokoldalú érdeklődését. A régi szövegek így nemcsak egy életút emlékeit őrzik, hanem a mai olvasót is közelebb vihetik ahhoz a szellemi világhoz, amelyben szerzőjük élt és dolgozott. A kötetről szóló beszélgetés házigazdája dr. Simonik Péter helytörténész, a Széchenyi István Egyetem docense volt, aki Szűcs József kultúrtörténészt, a Kuny Domokos Múzeum munkatársát, a kötet szerkesztőjét kérdezte.

A könyvbemutatót a kabalat sabat követte a komáromi zsinagógában, Szilágyi Gábor kántor vezetésével. Paszternák Tamás a hitközség koordinátora köszöntötte a megjelenteket, megemlékezett a nemrég elhunyt hittestvérünk Paszternák-Szendy Barbara komáromi kötődéséről.

Folytatás a 7. oldalon.

Hanukai meghívó

A Komáromi Zsidó Hitközség szeretettel vár minden érdeklődőt hanukai rendezvényére, melyet 2026. december 6-án, vasárnap 14:30-tól tart a Menház épületében (Eötvös utca 15.).

Program:

– a somorjai **Samaria Klezmer Band** koncertje a zsinagógában

– **J-Base – Zsidó művészeti és tudományos örökség újragondolása** – a kiállítást megnyitja Horányi Gábor, a budapesti Lauder Javne Iskola tehetséggondozásért felelős vezetője.

– **ünnepi gyertyagyújtás** és tanítás Riszovannij Mihállyal

– fánk és finom falatok

A részvétel ingyenes, de előzetes regisztrációhoz kötött! Jelentkezésüket a kile@menhaz.sk címen várjuk december 2-ig.

Ünnepeljünk együtt!

Kecskeméti vendégek

Október 26-án a Kecskeméti Zsidó Hitközség csoportja látogatott el Komáromba. A programot Róna Ivett rebecen szervezte, a vendégeket Róna Tamás főrabbi vezette. A Menházban Paszternákné Kertész Zsuzsanna és Saláth Magda irodavezető fogadta a csoportot. Paszternák Antal elnök ismertette közösségünk történetét, majd a látogatók felkeresték a zsinagógát és a Schnitzer Ármin Mikromúzeumot. A főrabbi megható szavakkal emlékezett meg közösségünk tagjáról, Paszternák-Szendy Barbaráról. A kecskemétiek kóser ebédet hoztak magukkal, amelyre vendéglátóikat is meghívták. A Menházból Szabó Csekei Tímea művészettörténész vezetésével helytörténeti sétára indultak. A csoport városunkból Dunaszerdahelyre utazott, ahonnan Pozsonyba kirándultak.

Reitman 80 a Tátra moziban

Ivan Reitman születésének 80. évfordulója alkalmából emlékműsort tartottak a komáromi Tatra moziban, a Magyar Hollywood Tanács képviseletében Bokor Balázs október 27-én idézte fel a városból indult rendező és producer életművét. A megemlékezés alkalmat adott arra, hogy a közismert filmek mögött az alkotó személyére és szülővárosi gyökereire is figyeljünk. Reitman 1946. október 27-én született Komáromban, zsidó családban. Édesanyja túlélte Auschwitzot, édesapja az ellenállásban vett részt. A család 1950-ben Kanadában talált új otthonra. A kisgyermekként útra kelt komáromi fiú később a hollywoodi vígjáték meghatározó alkotója lett: rendezőként olyan népszerű filmek fűződnek nevéhez, mint a Szellemirtók, az Ikrek, az Ovizsaru és a Junior. A 2022-ben elhunyt filmes emlékét szülővárosa is őrzi: 2021-ben csillagot kapott a Tatra mozi előtt. Születésének kerek évfordulója közösségünk számára is alkalom az emlékezésre. Életútjában a zsidó családtörténet, a háború utáni újrakezdés és a művészi alkotóerő kapcsolódik össze. Filmjeinek humorán keresztül ma is közel kerülhetünk hozzá, miközben komáromi indulása városunk sokszínű örökségére emlékeztet.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:
26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Nemzetközi átutalás külföldről:
Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Bankunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Faliújság
rövid hírek

A KZSH-t, a Shalom klubot és a Hitközségi Híradót Földes Ondrej (Pozsony), Novák Tamás, a Dunaszerdahelyi Zsidó Hitközség, a Haver Kosher Food Kft. és anonimitásukat kérő adományozók támogatták. Köszönjük!

✡

November 11-én az Eötvös utca 9-es számú ház bérlőinek tartott lakógyűlést a Komáromi Zsidó Hitközség vezetősége, áttekintve az aktualitásokat.

✡

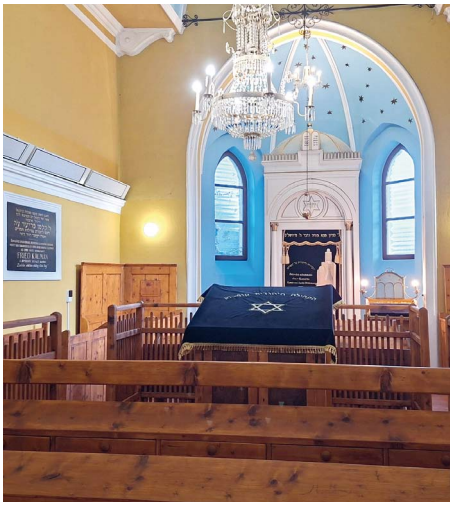
Az őszi hónapokban is folytatódott a Menház kertjének időszakos gondozása.

✡

Elkezdődtek a KZSH 2027. évi pályázatainak kidolgozása és a 2026. évi pályázatok elszámolása.

✡

Szívesen fogadjuk programötleteiket, javaslataikat a kile@menhaz.sk címen.

Támogatóink / naši sponzori:

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY TÁMOGATÁSÁVAL
MINISZTERELNÖKSÉG NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG
BETHLEN GÁBOR Alap

KULT MINOR
FOND NA PODPORU KULTÚRY NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Saláth Magda, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Pasternák Antal (Komárom), **nyomtatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Balogh István tanár úr jom kipuri beszéde a komáromi zsinagógában

Az 5787. zsinagógai évben, jom kipur kezdetén, kol nidré estéjén szeretettel és tisztelettel köszöntöm a közösség tagjait és vendégeit!

Jom kipur délelőttjének háftárája, azaz az ünnepi tóraolvasást követő olvasmánya, Jesája próféta könyvéből származik. Jesája neve alatt három, különböző korszakban élt próféta könyveit gyűjti egybe a Szentírás. Az első Jesája a polgári időszámítás előtti 8. században, az asszír hódítás előtt, a második a fogság idején Babilónban, a harmadik pedig egy különösen reményekkel, bizakodással teli időszakban: a babiloni fogságból visszatértek között, a második szentély, a jeruzsálemi központ helyreállításának korában. Ő fogalmazta meg az alábbi, megragadó költői szépségű mondatot:

„Vezetni fog téged az Örökkévaló mindig s jóllakatja száradt tájakon lelkedet, csontjaidat pedig megerősíti; olyan lesz, mint a megázott kert, és mint vízforrás, melynek vizei nem apadnak el." (Jes 58,11)

A szövegben megjelenő reményteljes ígéret eléréséhez azonban az ünnepi imák elmondása és a testet sanyargató böjt önmagában nem elegendő: az igazi tsuvá, a megtérés tettek által valósul meg. Meg kell változtatni a cselekedeteinket, a megszokásainkat, azt követően reménykedhetünk az életet adó víz megjelenésében. A Misna azt tanítja, hogy jom kipur csak az ember és Isten közötti vétkeket engeszteli meg, az ember és embertársa közöttieket azonban nem. Ezért különösképpen igyekszünk ilyenkor megkövetni mindazokat, akikkel szemben úgy érezzük, hogy vétettünk az elmúlt időszakban.

De vajon csak azokra vonatkozik ilyen irányú kötelességünk, akikkel szemben személy szerint terheltnek érezzük lelkiismeretünket? Van-e felelősségünk akkor, ha a természetet kizsákmányoló, pusztító, szennyező életmódunk következménye végül egy másik embert ér, akit nem is ismerünk? Egy gazdát, akinek nincs vize. Egy idős embert, aki nem bírja a hőhullámot. Egy gyermeket, aki egy másmilyen Kárpát-medencét örököl. Vajon elég-e ilyenkor azt mondanunk: „megbántuk"?

Jom kipur egyik legfontosabb üzenete: vannak dolgok, amelyeket az ima és a böjt nem helyettesít. Ha valamit elrontottam a másikkal szemben, oda kell mennem, és amennyire lehet, helyre kell hoznom. Egy mai humánökológus, Takács-Sánta András ezt „cselekvő reménynek" nevezi. Nem azt mondja, hogy előbb reménykedjünk, és majd talán cselekszünk, hanem éppen fordítva: tegyük meg azt, ami rajtunk múlik, és reméljük, hogy mások is megteszik a magukét. Ez a felfogás nagyon közel áll jom kipur gondolatvilágához is. A tsuvá nem puszta jószándék, hanem cselekvés, amelynek iránya és következménye van - és nem is feltétlenül magányos vállalkozás. Figyeljük meg, hogyan fogalmazunk a hosszúnapi liturgiában, a Vidujban, a bűnvallomásban: többes számban valljuk meg vétkeinket, amikor azt mondjuk: „vétkeztünk, hűtlenek voltunk". A teremtett világ iránti felelősségünk közös felelősség, amiben a sok-sok egyéni döntés együttese alkotja a közösség, a „káhál" döntését. Legyen az kevesebb vásárlás az internetes áruházak sokezer kilométerről ideszállított olcsó termékeiből, tudatosabb víz- és energiahasználat, kevesebb betonfelület és műfű a kertben – nem azért, mert egyetlen közösség képes megmenteni a világot, hanem azért, mert a Pirké Ávot, a Bölcs atyák azt tanítják: „nem neked kell befejezned a munkát, de nem vagy felmentve alóla, hogy megtedd a részedet".

A tsuvá szó visszatérést jelent: visszatérést az Örökkévalóhoz és egymáshoz, de talán visszatalálást ahhoz a világhoz is, amelynek nem urai, hanem részei vagyunk. A jom kipuri megtérés ezért nem érhet véget annak kimondásával, hogy valamit rosszul tettünk. A kérdés az, hogy mit tudunk másképpen tenni ezután.

És ezzel visszaérkezünk a Jesája próféta által említett bő vizekhez, amelyek megöntözik a természetet. A Misna Jomá traktátusában rabbi Akiva szintén a víz szimbólumát idézi a megtisztulás kapcsán: „ahogyan a mikve megtisztítja a tisztátalant, úgy tisztítja meg a Szent, áldassék Ő, Izraelt".

A kiszáradt tájból így válik dúsan öntözött kert, az apadó vízzel szemben így jelenik meg a ki nem apadó forrás, a vétek után pedig a megtisztulás és az újrakezdés lehetősége. Jom kipur azt tanítja: ami rajtunk múlik, azon változtatnunk kell.

Talán ez a cselekvő remény lényege is: nem becsukni a szemünket a világ nehézségei előtt, de nem is belenyugodni abba, hogy úgysem tehetünk semmit, hanem egyéni leg és közösségileg megtenni azt, ami rajtunk múlik.

Jom kipurkor tehát nemcsak azt kell megkérdezni önmagunktól: mit rontottunk el az elmúlt esztendőben? Hanem azt is: mit tudunk még helyrehozni?

E gondolatokkal kívánok mindenkinek a zsinagógai év leghosszabb napjának lezárultára gmár chátimá tová – jó bepecsételtetést!

Köszönöm, hogy meghallgattak!

Rátz Kálmán története
Interjú Bartha Ákossal

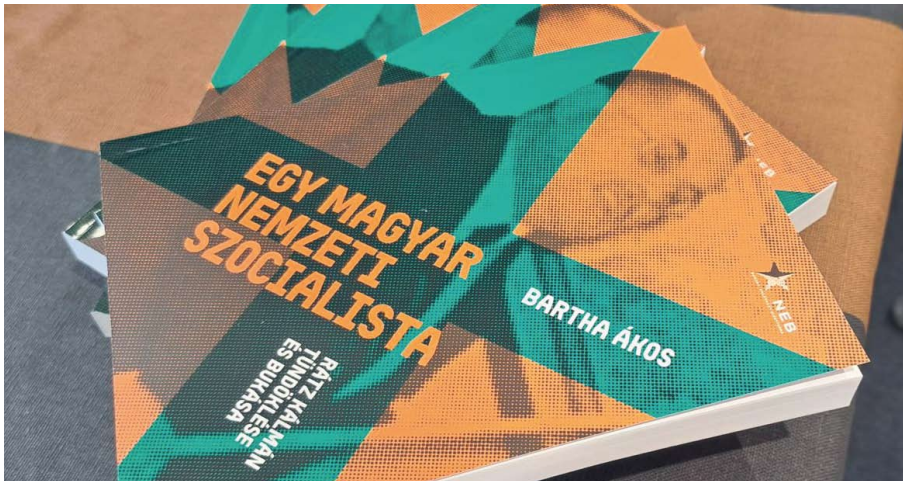
Bartha Ákos vagyok, az ELTE HTK Történettudományi Kutatóintézet tudományos főmunkatársa, az intézetben működő Horthy-korszak osztály vezetője. Eredetileg a magyar falukutatás műhelyeit és a népi mozgalmat kutattam, első könyveim ezekben a témákban jelentek meg. Az utóbbi időben azonban a két világháború közötti német- és náciellenes mozgalmak, valamint a magyar szélsőjobboldal története is foglalkoztat. Monográfiám jelent meg Bajcsy-Zsilinszky Endréről, az 1944-es budapesti ellenállásról, az 1938 és 1945 közti németellenes magyar fajvédelemről, valamint – legújabban – Rátz Kálmánról.

December 1-jén, kedden 17 órától előadást tart a Duna Menti Múzeum Baráti Körének szervezésében a Zichy-palotában. Mi keltette fel az érdeklődését Rátz Kálmán személye iránt, és miben különbözik az ő története a két világháború közötti korszak más politikusainak életútjától?

Rátz Kálmánba a Véres város című, 2021-ben megjelent könyvem előmunkálatai során „botlottam". Ebben a könyvben az 1944-es magyar ellenállás budapesti színtereit vettem górcső alá és a cionista mozgalmak kapcsolati hálóját elemezve lettem figyelmes Rátzra. Eleinte minél többet olvastam róla, annál kevésbé értettem a karaktert. Nincs még egy élvonalbeli magyar politikus ugyanis, aki egy személyben állt volna ennyire közel a szélsőbaloldalhoz és a szélsőjobboldalhoz. Először azzal a tervvel kezdtem beleásni magam a témába, hogy egy tanulmányt írok róla, azonban a források egyre csak gyűltek (hazai anyagok mellett többek között Svájcból, Németországból és Izraelből), így hamar nyilvánvalóvá vált: ez a téma is monográfia után kiált. Szerencsére a Nemzeti Emlékezet Bizottsága vállalta is a kiadást, így jelenhetett meg a kötet 2025-ben.

Rátz Kálmán útja a Magyarországról elszármazott hadifogolytól és publicistától a nemzetiszocialista pártalapítóig ível. Melyek voltak azok a fordulópontok, amelyek ezt a radikális politikai átalakulást meghatározták?

Az első világháború alatti orosz hadifogság egészen biztosan ilyen volt, mivel itt találkozott Rátz a szocializmussal, annak internacionalista változatával. Hazatérve mégis Gömbös Gyula oldalán részt vett a Magyar Országos Véderő Egyesület megalapításában, ám már a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt lecsukták. Ez ismét csak fontos mozzanat, mert börtönidőszaka miatt kimaradt a korai ellenforradalomból. Hendikepjét ugyan kiszabadulása után különítményesvezérként igyekezett pótolni, de a Bethlen István fémjelezte konszolidáció idején partvonalon túlra került. Ez is fordulópont, mert ekkor kezdett közeli kapcsolatba kerülni a honi szélsőbaloldallal, mindenekelőtt Madzsar Józseffel, miközben kommunista szellemírók segítségével ruszista szaktekintéllyé emelkedett. Ugyanakkor Hitler nemzetiszocializmusának sikere is delejezően hatott rá, ő pedig a különböző színű szocializmusok összebékítésében kimutatható hatást gyakorolt József Attilára és Veres Péterre is. Gömbös Gyula miniszterelnök nem idegenkedett az efféle zavaros karakterektől, ezért 1935-ben kormánypárti képviselő lehetett. 1938-ban azonban Rátzot is elvitte a „zöld ár", vagyis átült a nyilasokhoz. Az első három Szálasi-párti képviselő egyike volt. Az 1939-es választások után viszont már csak egy volt a sok közül, s ez nem elégítette ki mérhetetlen ambícióját. Saját „független szocialista" pártot alapított, melynek egyetlen képviselőjeként ült a Parlamentben, egészen a német megszállásig. Alakulata eleinte nem sokban különbözött a többi nyilas frakciótól, ám a hadiszerencse fordultával Rátz is felfedezte magában a németellenességet. 1943 őszén már harciasabb beszédeket tartott a parlamentben, mint Bajcsy-Zsilinszky Endre. 1944. március 19-vel azonban politikusi karriere lezárult, noha szeptemberben kis híján őt küldte ki Horthy Moszkvába tárgyalni a szovjetekkel.

Komárom városának társadalmi és gazdasági közege mennyiben befolyásolhatta Rátz Kálmán gondolkodását, illetve későbbi politikai pályáját?

Rátz komáromi szekeresgazda családból származott. A szekeresgazdák mozgékony és sokoldalú emberek voltak, akik távolsági kereskedelemmel is foglalkoztak. Nem estek kétségbe a változásoktól és extrém körülmények közepette is feltalálták magukat. Ennyiben kimutatható e közeg hatása Rátz habitusán, ám természetesen nem az ő pályaíve volt a tipikus a szekeresgazdák sarjainak körében (sem).

Előadásában szó esik a bukásról és a mauthauseni koncentrációs táborról is. Mit árul el Rátz Kálmán sorsa arról, hogy a szélsőséges ideológiák követői végül maguk is az általuk támogatott rendszerek áldozataivá válhatnak?

Rátzot az 1944. március 19-én Magyarországra bevonuló németek valóban elhurcolták Mauthausenbe, de jellemző módon ez is sajátos – megkülönböztetett előzékenységgel – történt és már nyáron ki is szabadult. A nyilasuralom alatt Budapesten bujkált, s az 1945 után hatalomra kerülő „igazi" kommunisták sem osztottak neki lapot. Ezért még idejekorán, 1948-ban külföldre távozott. Feleségével Svájcban telepedtek le, ott is halt meg 1951-ben. Ami a kérdést illeti, Rátz sorsa valóban arra is jó példa, hogy a diktatúrák végső soron nem tűrik a különutasokat.

A holokauszt emlékezetének és a zsidó közösségek történetének szempontjából milyen tanulságokat hordoz Rátz Kálmán életútja, és miért fontos ma is foglalkoznunk az ilyen összetett, sokszor kényelmetlen történetekkel?

Rátz karrierje szerintem elsősorban azért figyelemre méltó, mert kirajzolódik belőle az a felismerés, miszerint a Horthy-korszak politikai rendszere sem volt hermetikusan zárt. Nyíltak mozgásterek és kapcsolódási felületek az egymástól legtávolabb álló ideológiai, politikai és társadalmi zsombékok között is, jóllehet ezek valójában kevesek által járható, szűk ösvények voltak. Így kerülhetett munkakapcsolatba Rátz Kálmán 1943-ban Mayer (Megyeri) József cionista csoportjával is.

PA-PT

Csányi5
Heisler Andrást kérdeztük

Heisler András vagyok, 72 éves, nős, két gyermek apja, öt unoka nagyapja, mérnök-közgazdász, angol-francia nyelvtudással, tradícionális neológ család gyermeke. 4 éves korom óta járok zsinagógába, eleinte vittek, később hívtak, még később inkább kérleltek, mégis a Dohány utca számomra mindig természetes közeg volt.

Az ünnepeket mindig megtartotta családunk és gyermekeim születésekor újra hangsúlyosabb szerep jutot a tradícióknak, a zsidó vallásnak. 1984-től kapcsolódtam be a közösség munkájába. Végigjártam a ranglétrát, előbb a Dohány körzet elöljárójaként, majd budapesti küldöttként, majd beválasztottak a Mazsihisz vezetőségébe, később alelnöki pozíciót kaptam, majd 2003-2005-ig és 2013-2023-ig a Mazsihisz elnökeként szolgálhattam a közösséget.

Mikor, milyen céllal jött létre a Csányi5 - Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tár?

A Csányi utca 5. szám tíz esztendeje a „buli negyed" legrosszabb romkocsmájának adott helyet. Az Önkormányzat bezáratta és EU-s pénzből gyönyörűen felújította a 150 éves épületet, majd létrehozta benne az Erzsébetvárosi Zsidó Történeti Tárat – ami egy zsidó tematikájú kiállítás. Pikáns, hogy a felújítást még Fideszes vezetésű önkormányzat végeztette el, s az őket váltó Niedermüller Péter (DK) továbbfejlesztette a projektet. A polgármester vallja, hogy Erzsébetváros a zsidó kultúra és tradíciók nélkül elképzelhetetlen, ezért támogatja a kerület zsidó projektjeit. A Történeti Tárban – kicsit skanzenszerűen – századfordulós zsidó otthonok, korabeli bútorokkal és kellékekkel találhatóak.

Kiknek szól az intézmény, kik jönnek el a programjaikra, kiállításaikra?

Az épületet három esztendővel ezelőtt átadták használatra az Erzsébetvárosi Zsidó Örökségért Alapítványnak (Csányi5 Alapítvány), aminek ezzel egyidőben az elnöke lettem és mára egy multikulturális intézmény profilját vettük fel. Délelőttönként iskolai osztályokat fogadunk és a Történeti Tárral, mint háttérrel a zsidóságról adunk ismereteket, illetve érzékenyítő foglalkozásokat tartunk. Délután a turistákat várjuk, ők főleg csoportokkal érkeznek hozzánk. Megtekintik a kiállítást és ha van kedvük a földszinti kávéházunkban megpihennek, s fogyasztanak valami zsidósat. Eseti programokként este kultúra, könyv, zene, szinház az átriumban. Van egy galériánk is, ahol kortárs művészek, vagy éppen zsidó közösségek állítanak ki időszaki kiállítások keretében.

Melyek a legnépszerűbb aktivitásaik?

Számos eseményünk megy telt házzal. A remek kamara színházi produkciók elnyerték a közönség tetszését. Mácsai Pál fellépése, Hegedűs D Géza Márai estje biztos sikernek ígérkezett, az is volt. De volt olyan kiállítás megnyitónk, ahol be kellett zárnunk a kaput, mert több embert nem lehetett beengedni, volt nagysikerű jótékonysági divatbemutatónk... soroljam még? Elmondható, hogy nem az aktivitás tipusa, hanem minősége a meghatározó

Miként tudják megszólítani a zsidó és nem zsidó fiatalokat?

Kapcsolatban vagyunk több fiatalokat tömörítő zsidó szervezettel. Esetenként tudunk együttműködni, s akkor velük telik meg az átrium. Azt azonban látni kell, hogy a Csányi5 látogatóinak életkora jellemzően nem a fiatalokat fedi le.

Mely közelgő rendezvényeikre hívná fel olvasóink figyelmét? Hol követhető a Csányi5 programkínálata?

Csanyi5.hu illetve csanyi5 facebookon. Szeptember 6-a az európai Zsidó Kultúra napja. Ezen a napon a Gólem színházzal és a MAZS narancsliget Központtal (két szomszédunk) közösen átnevezzük utcánkat Sálom utcának és nagy utcai dzsemborival bővítjük helységeink kínálatait. Idén a Judafest program is csatlakozott, így színes kavalkáddal vártuk vendégeinket.

PA-PT

Múltunk öröksége
Litomericzky Nándor gyűjtése

„Dr. Wallenstein Zoltán pécsi főrabbinak sürgősen el kellett hagynia Komáromot. A komáromi zsidó hitközség küldöttsége a teljhatalmú miniszternél.

Dr. Wallenstein Zoltán pécsi főrabbi ifjú feleségével Komáromban lakó szülei látogatására jött. A nászúton levő ifjú házaspár szabályszerű magyar útlevéllel és vízummal ellátva érkezett Komáromba. Dr. Wallenstein nemrégiben ünnepelt rabbija volt Komárom zsidó hitközségének. Váratlanul és érthetetlen okokból pénteken értesítették a házaspárt, hogy Komáromot 24 órán belül el kell hagyniok. Az intézkedés kínos feltűnést keltett városszerte, mert az intézkedés folytán a főrabbinak szombati napon kellett volna utaznia, amit a rituális törvények tiltanak. Erre a komáromi zsidó hitközség Komáromból küldöttséget menesztett Pozsonyba a teljhatalmú miniszterhez a sérelmes intézkedés megváltoztatása végett. Egyidejűleg Fried Jenő hitközségi elnök vezetésével a legtekintélyesebb zsidó polgárokból álló 20 tagú küldöttség úgy a járáshivatalnál, mint a városházán is eljárt. A komáromi összzsidóság magára nézve is sérelmesnek tartja a kiutasítást, ment a hitközségnek jelenleg nincsen főrabbija és dr. Wallensteinnek kellett volna pénteken és szombaton az ünnepi istentiszteletet megtartania." (A Reggel, 5. évfolyam, 177. szám, 1925. 08. 08., 5. oldal)

Kehila-díj 2026
Lénárt G. Józseffel beszélgettünk

Lénárt G. Józseffel 2025 nyarán beszélgettünk a Hitközségi Híradó hasábjain királyhelmeci és galántai tevékenységéről. Mi minden történt az elmúlt egy esztendőben a közösségépítés, az emlékek feldolgozása terén?

Az emlékek feldolgozása egy csendesebb műfaj, talán nem kap akkora nyilvánosságot, mint a közösségépítés. De itt is történt előrelépés: néhány hete jelent meg a „Karcolatok a mátyusföldi zsidóság történetéből" című kötet, amelyben helyet kapott egy tanulmány is a galántai zsidóságról. A tanulmányt Hrbacsek-Noszek Magdalénával közösen jegyezzük. A tanulmány két forrásból táplálkozik: Magdaléna hiánypótló könyvéből a galántai zsidóságról és a galántai zsidósággal kapcsolatos kutatásainkból.

A közösségszervezéssel kapcsolatban kicsit királyhelmeci hírmondó leszek. Itt három fontos eseményt emelnék ki, ami az elmúlt időszakban történt. Először is, a helyi zsidóság alapított egy egyesületet (nem biztos, hogy ez a legmegfelelőbb kifejezés, de mentségemül szolgáljon, hogy nem ismerem a szlovákiai társaságtípusokat), aminek célja a zsidó emlékek megóvása és a zsidó közösség erősítése. Ebben óriási szerepe van Mittelman Natinak, Schlanger-Gáti Krisztinának és Gönczy Bertinek. A másik fontos esemény az Országos Rabbiképző tanárainak és diákjainak látogatása volt. Sokan közülük két éve még csak nem is hallottak még Királyhelmecről, most pedig a helyi zsidósággal és az egri vendégekkel közösen tartottak Szombatfogadást! A harmadik dolog már az egri zsidósággal kapcsolatos. Az Egri Zsidó Hitközség tagjai rendszeres látogatói lettek a királyhelmeci rendezvényeknek. A két kis közösség egymásra talált és lassan összekapaszkodik.

Augusztus végén Kehila-díjat vehetett át Komáromban. Gratulálunk! Mit jelent az Ön számára ez az elismerés?

Hatalmas megtiszteltetés! A Kehila-díj amellett, hogy rangos elismerés, komoly múlttal rendelkezik. Amikor értesültem a jelölésemről, el sem akartam hinni, annyira meglepődtem. Ez nemcsak az én díjam. Ez Királyhelmecé, a Mittelman családé, a Gáti családé, Bertié és mindazoké, akik önzetlenül és óriási lelkesedéssel dolgoznak azon, hogy ez a közösség erőre kapjon. Ők azok, akik az utolsó utáni pillanatban megfogták egymás kezét és úgy döntöttek, nem tűnhet el ez a közösség. Mert meg van írva, „minden közösségnek állnia kell a Messiás eljöveteléig" – ezt a gondolatot Zeév Paskesz mesterem küldte Királyhelmecre.

A díj 23 éves története során soha senki nem kapott még ennyi jelölést, minek köszönhető az, hogy többen felfigyeltek tevékenységére?

Nagyon köszönöm a jelölőimnek, remélem kiérdemeltem a bizalmukat! Ezzel az azért nem kis felelősséget is ruháztak rám... De örömmel viselem.

Az emberek szeretik a szép és nemes történeteket. Ez pedig az. Egy határmenti, sokaknak oly távoli közösség újjászületése felkelti az emberek figyelmét. A helyiek önzetlensége és lelkesedése pedig másokat is magával ragad. Talán azért is, mert ebben a történetben nemcsak egy közösség sorsáról van szó, hanem arról is, hogy amit már elveszettnek hittünk, az újra életre kelhet. És talán ez a legnagyobb elismerés, hogy egy kis közösség története mások számára is reményt tud adni.

Milyen tervekkel vágott neki az 5787-es esztendőnek?

A kutatásaimat szeretném folytatni, itt a meglévő témák mellé sikerült egy újabbat is találnom, ez pedig a szlovákiai héber és jiddis nyelvű könyvkiadás.

Reményeim szerint Eger és Királyhelmec kapcsolata még szorosabbá válik, sőt, a két kis közösséghez talán mások is betársulnak. Hiszem, hogy ma különösen nagy szükségünk van egymásra. Egy kis közösség önmagában könnyen érezheti úgy, hogy magára maradt, együtt azonban már tudunk egymásnak erőt, biztonságot és jövőképet adni.

A zsidóságunk megéléséhez pedig nélkülözhetetlen a tanulás, vagy talán még pontosabb úgy fogalmazni: az újratanulás. Sok mindent, ami valaha természetes része volt a közösségi életnek, ma újra fel kell fedeznünk, meg kell értenünk és tovább kell adnunk. Ezért Egerben elhatároztuk, hogy rendszeres online tanulásokat szervezünk, amelyekhez bárki csatlakozhat, aki szeretne velünk együtt tanulni.

Azt is szeretném, ha a személyes találkozások és látogatások gyakoribbá válnának. Nagyon várom azt a napot, amikor a királyhelmeci közösséget mi köszönthetjük Egerben. Hadd üzenjem ezért innen is nekik: most Ti jöttök! Az egri zsidó közösség szeretettel vár Titeket!

Mert végső soron talán ez a legfontosabb: hogy ne csak őrizzük a múltat, hanem legyen kivel együtt építenünk a jövőt is, akkor megmaradunk!

PA-PT

DR. ORNA MONDSCHEIN

Löwinger Manci szakácskönyvéből
Hanuka, a fény ünnepe

Ezekben a napokban sokan vágyódnak a fény után. Nemcsak a külső fény hiányzik, hanem a belső, lelki is. Nem kell bővebben írni az izraeli és a világpolitikáról ahhoz, hogy mindenki értse, mennyire hiányzik. A választások utáni napokban vártuk az újat, az új jövőt, a mai napig reménykedünk abban, hogy a fény egy kicsit késik ugyan, de hamarosan megjön.

Már rövidebbek a napok. Délután öt óra van, sötétség borul a világra. Valójában nincs teljesen sötét: az utcai lámpák működnek, a szemben lévő bevásárlóközpontban minden üzlet nyitva van, és azok, akik délután fejezték be a munkanapjukat, most sietnek vásárolni. Mindenütt ott vannak az élet jelei. De a korai sötétedésnek megvannak a maga hatásai: korábban érezzük az esti fáradtságot, kevesebben indulnak el a barátaikhoz.

Éppen ezért ez a legjobb időszak a hanukai ünnepségekre és a fényre, amelyet a hanukai gyertyák hoznak mindenkinek. Külföldön nagyon sikeresek a karácsonyi vásárok, itt is sok városban találhatunk hanukai vásárokat. Az izraeliek külföldre utaznak, ezért úgy döntöttek, hogy itt is lehet ünnepi, vásárokat rendezni. Valójában itt is vannak karácsonyi vásárok azokban a városokban, ahol keresztény lakosság él, például Haifában, Názáretben, Jeruzsálemben és más kisebb településeken. A hanukai vásár azonban újdonság, reméljük, hogy mindenki elégedett lesz vele, a fény pedig sok boldogságot hoz nekünk.

Hanuka nemcsak a fény, hanem a csodák ünnepe is. Ezekből is nagy hiány van a napokban világszerte. A mindennapi nehézségek néha megoldhatatlannak tűnnek egy kis szerencse nélkül. A Makkabeusok a bátorságot és a csodát jelképezik, mi is szeretnénk mindkettőből kapni egy kicsit: bátorságot, hogy szembenézzünk a mindennapi nehézségekkel, és egy kis csodát, hogy optimisták maradjunk, ne csak keressük, hanem meg is találjuk a fényt.

A cukrászdákban már kaphatók a hanukai fánkok. Szerintem ez túl korai. A fánkot hanukakor kell készíteni és fogyasztani. Ha már most eszünk belőle, mire eljön az ünnep, elveszíti a különlegességét. Ez a modern világot jelképezi: mindig sietünk, félünk, hogy valami fontosról lemaradunk.

A kóser konyhában ügyelünk arra, hogy a fánk semleges legyen, húsos étkezés után is lehessen fogyasztani. A következő vegán recept azoknak is jó, akik nem esznek tejterméket.

Illusztráció: AI

Vegán fánk

Hozzávalók: 50 dkg liszt, 5 dkg élesztő, 1 pohár növényi ital (zab-, szója- vagy mandulaital), 4 evőkanál cukor, 4 evőkanál olaj, 1 kiskanál vanília, egy csipet só.

Elkészítés: A langyos növényi italhoz adjuk hozzá a cukrot és az élesztőt, majd pihentessük 15 percig. A liszthez és a sóhoz tegyük hozzá az élesztős növényi italt, az olajat és a vaníliát. Gyúrjunk belőle puha, rugalmas tésztát, majd kelesszük 1 órán át. A kinyújtott tésztából szaggassunk körököt, pihentessük fél órán át. Forró olajban süssük a fánkokat aranybarnára. Tálaláskor szórjuk meg porcukorral; ízlés szerint lekvárral is megtölthetjük.

Ha a vendégek már az ajtóban állnak, gyorsabban is készíthetünk ízletes fánkot.

Hozzávalók: 25 dkg liszt, 1 csomag sütőpor, 2 evőkanál cukor, 1 pohár tej vagy növényi ital, 2 evőkanál olaj.

Elkészítés: Keverjük össze az összes hozzávalót, formázzunk a tésztából golyókat, majd süssük meg forró olajban. Szórjuk meg porcukorral, vagy töltsük meg lekvárral.

Vidám ünnepet és jó étvágyat!

Folytatás az 1. oldalról.

A meghívó külön is megszólította azokat, akik már jártak zsinagógában, és azokat is, akik először ismerkednének meg a szombatfogadás hagyományával. A közös imádkozásba való bekapcsolódást a nemrég megjelent fonetikus imakönyvvel kívánták segíteni. Az est zárásaként kidust, ünnepi étkezést tartottunk a Wallenstein Zoltán teremben.

A program két része szép gondolati egységet alkotott: a könyv egy hajdani közösség szellemi örökségét hozza közelebb hozzánk, a szombatfogadás pedig e hagyomány mai megélésére hív. Múltunk megismerése és közösségünk jelenének építése egymást erősíti – az emlékezet akkor marad élő, ha a találkozásnak és a tanulásnak is helyet adunk.

Cena Kehila 2026
József Lénárt G.

V lete 2025 sme sa v rubrikách Spravodajcu rozprávali s Józsefom Lénártom G. o aktivitách v Kráľovskom Chlmci a Galante. Čo sa udialo v uplynulom roku, pokiaľ ide o budovanie komunity a spracovanie spomienok?

Spracovanie spomienok je tichší žáner, možno nie tak medializovaný ako budovanie komunity. Ale aj tu sa dosiahol pokrok: pred niekoľkými týždňami bol vydaný zväzok „Zápisky z histórie židovstva v Matúšovej zeme“, ktorý obsahoval aj štúdiu o Židoch z Galanty. Štúdiu píšeme spolu s Magdalénou Hrbacsek-Noszek. Štúdia čerpá z dvoch zdrojov: Magdaléninej knihy o Židoch z Galanty, ktorá dopĺňa chýbajúce poznatky, a nášho výskumu o Židoch z Galanty.

Budem trochu ako Kráľovsko Chlmcky novinár, čo sa týka komunitnej organizácie. Rád by som tu zdôraznil tri dôležité udalosti, ktoré sa v poslednom čase stali. Po prvé, miestni Židia založili združenie (nie som si istý, či je to najvhodnejší výraz, ale ospravedlňujem svoju neznalosť slovenských typov združení), ktorého cieľom je zachovať židovské spomienky a posilniť židovskú komunitu. Nati Mittelman, Krisztina Schlanger-Gáti a Berti Gönczy v tom zohrávajú obrovskú úlohu. Ďalšou dôležitou udalosťou bola návšteva učiteľov a študentov Židovskej univerzity z Budapešti. Mnohí z nich pred dvomi rokmi o Kráľovskom Chlmci ani nepočuli a teraz usporiadali spolu s miestnymi Židmi a hosťami z Egeru šabatovú recepciu! Tretia vec sa týka Židov z Egeru. Členovia egerskej židovskej komunity sa stali pravidelnými návštevníkmi podujatí v Kráľovskom Chlmci. Tieto dve malé komunity sa našli a pomaly sa spájajú.

Koncom augusta ste v Komárne získali ocenenie Kehila. Gratulujeme! Čo pre vás toto uznanie znamená?

Obrovská pocta! Cena Kehila má okrem toho, že je prestížnym uznaním, aj vážnu históriu. Keď som sa dozvedel o svojej nominácii, nemohol som tomu uveriť, bol som taký prekvapený. Toto ocenenie nie je len moje. Patrí Kráľovskému Chlmci, rodine Mittelmanovcov, rodine Gátiovcov, Bertimu a všetkým, ktorí nezištne a s veľkým nadšením pracujú na posilnení tejto komunity. Sú to oni, ktorí sa na poslednú chvíľu chytili za ruky a rozhodli, že táto komunita nemôže zaniknúť. Pretože je napísané: „každá komunita musí stáť až do príchodu Mesiáša“ – túto myšlienku poslal môj majster Zeév Paskesz.

V 23-ročnej histórii ocenenia nikto nikdy nedostal toľko nominácií, prečo si vaše aktivity všimlo viac ľudí?

Veľmi pekne ďakujem svojim nominantom, dúfam, že som si zaslúžil ich dôveru! Dali mi aj veľkú zodpovednosť... Ale s radosťou ju nesiem. Ľudia milujú krásne a ušľachtilé príbehy. A toto je ono. Znovuzrodenie pohraničnej komunity, pre mnohých takej vzdialenej, priťahuje pozornosť ľudí. A obetavosť a nadšenie miestnych obyvateľov zaujmú ďalších. Možno aj preto, že tento príbeh nie je len o osude komunity, ale aj o tom, ako sa to, čo sme považovali za stratené, môže vrátiť k životu. A možno je to najväčšie uznanie, že história malej komunity môže dať nádej iným.

Aké plány ste mali na rok 5787?

Chcel by som pokračovať vo svojom výskume a okrem existujúcich tém sa mi podarilo nájsť novú, a tou je vydávanie kníh v slovenčine, v hebrejčine a jidiš.

Dúfam, že vzťah medzi Egerom a Kráľovským Chlmcom sa ešte viac zblíži a možno sa k dvom malým komunitám pridajú ďalší. Verím, že dnes sa navzájom obzvlášť potrebujeme. Malá komunita sa môže ľahko cítiť osamelá, ale spoločne si môžeme navzájom dodať silu, istotu a víziu do budúcnosti.

Učenie sa, alebo možno presnejšie: opätovné učenie sa, je nevyhnutné pre prežívanie nášho židovstva. Mnohé veci, ktoré boli kedysi prirodzenou súčasťou komunitného života, musíme dnes znovu objaviť, pochopiť a odovzdať ďalej. Preto sme sa v Egeri rozhodli organizovať pravidelné online vzdelávacie stretnutia, ktorých sa môže zúčastniť každý, kto sa s nami chce učiť.

Chcel by som tiež, aby sa osobné stretnutia a návštevy stali častejšími. Veľmi sa teším na deň, keď budeme môcť v Egeri privítať komunitu z Kráľovského Chlmca. Dovoľte mi preto odtiaľto poslať im odkaz: teraz prichádzate! Židovská komunita v Egeri na vás s láskou čaká!

Pretože v konečnom dôsledku je to asi najdôležitejšie: nielen zachovať minulosť, ale aj mať s kým budovať budúcnosť, potom prežijeme!

PA-PT

Csányi5
Rozprávali sme sa s Andrásom Heislerom

Volám sa András Heisler, mám 72 rokov, som ženatý, otec dvoch detí, starý otec piatich vnúčat, inžinier-ekonóm, hovoriaci po anglicky a francúzsky, dieťa z tradičnej neologickej rodiny. Do synagógy chodím od svojich 4 rokov, najprv ma brali, neskôr ma pozývali a ešte neskôr ma prosili, no Dohányho ulica bola pre mňa vždy prirodzeným prostredím.

Naša rodina vždy oslavovala sviatky a keď sa mi narodili deti, tradície a židovské náboženstvo opäť nadobudli významnejšiu úlohu. Do práce komunity sa zapájam od roku 1984. Vypracoval som sa na vyšších priečkach, najprv ako predseda okrsku Dohány, potom ako delegát Budapešti, potom som bol zvolený do predstavenstva Mazsihisz, neskôr som získal pozíciu viceprezidenta a potom v rokoch 2003 – 2005 a 2013 – 2023 som mohol slúžiť komunite ako prezident Mazsihiszu.

Kedy a za akým účelom bolo založené Židovské historické múzeum Csányi 5?

Pred desiatymi rokmi bola Csányi 5 najhoršiou schátranou krčmou. Mestská časť Erzsébetváros dala 150 rokov starú budovu zatvoriť a krásne zrekonštruovať z peňazí EÚ, potom v nej vytvorila Židovské historické múzeum Erzsébetvárosu – ktoré je expozíciou so židovskou tematikou. Je zaujímavé, že rekonštrukciu vykonala miestna samospráva vedená stranou Fidesz a že Péter Niedermüller (DK), ktorý ich nahradil, projekt ďalej rozvíjal. Starosta tvrdí, že Erzsébetváros je nepredstaviteľný bez židovskej kultúry a tradícií, a preto podporuje židovské projekty. Historické múzeum – trochu ako skanzen – ukrýva židovské byty z prelomu storočí s dobovým nábytkom a doplnkami.

Foto: csanyi5.hu

Pre koho je táto inštitúcia určená, kto prichádza na jej programy a výstavy?

Budova bola pred tromi rokmi odovzdaná Nadácii židovského dedičstva Erzsébetváros (Nadácia Csányi), ktorej som sa zároveň stal predsedom, a teraz sme nadobudli profil multikultúrnej inštitúcie. Doobeda organizujeme školské hodiny a s Historickým múzeom ako kulisou poskytujeme informácie o judaizme a organizujeme senzibilizačné stretnutia. Popoludní vítame turistov, ktorí k nám prichádzajú prevažne v skupinách. Navštevujú výstavu a ak majú chuť, môžu si oddýchnuť v našej kaviarni na prízemí a dať si niečo židovské. Večer sa v átriu konajú príležitostné programy, ako sú kultúra, knihy, hudba a divadlo. Máme tiež galériu, kde v rámci dočasných výstav vystavujú súčasní umelci alebo židovské komunity.

Ktoré sú vaše najobľúbenejšie aktivity?

Mnohé z našich podujatí sú vypredané. Vynikajúce komorné divadelné produkcie si získali srdcia publika. Predstavenie Pála Mácsaiho a Máraiho večer Gézu Hegedűsa D. sľubovali istý úspech a aj boli. Mali sme však otvorenie výstavy, kde sme museli zavrieť bránu, pretože sa už nemohli pustiť ďalší ľudia, mali sme veľmi úspešnú charitatívnu módnu prehliadku... Mám spomenúť viac? Dá sa povedať, že rozhodujúci nie je typ aktivity, ale jej kvalita.

Ako sa vám darí osloviť židovských aj nežidovských mladých ľudí?

Sme v kontakte s niekoľkými židovskými organizáciami, ktoré združuje mladých ľudí. Občas môžeme spolupracovať a vtedy sa nimi átrium zaplní. Treba však poznamenať, že vek návštevníkov Csányi5 zvyčajne nezahŕňa mladých ľudí.

Na ktoré nadchádzajúce podujatia by ste chceli upriamiť pozornosť našich čitateľov? Kde môžeme sledovať program Csányi5?

Csanyi5.hu a csanyi5 na Facebooku. 6. september je Európsky deň židovskej kultúry. V tento deň spolu s divadlom Gólem a centrom MAZS Narancsliget (dvoma z našich susedov) premenujeme našu ulicu na Šálomovu ulicu a rozšírime ponuku našich priestorov o veľké pouličné jamboree. Tento rok sa k tomu pridal aj program Judafestu, takže sme našich hostí privítali farebnou kavalkádou.

PA-PT

Cena Kehila 2026
PaedDr. Judita Nagyová

Štúdium geografie a dejepisu som ukončila v roku 1995. Od roku 1998 učím tieto predmety na Základnej škole, Levická 903 vo Vrábľoch. Mojou veľkou záľubou je cestovanie za prírodnými a historickými krásami. V roku 2005 som sa prvý krát zúčastnila priebežného vzdelávania Ako vyučovať o holokauste, ktoré organizovalo Židovské múzeum v Prahe a Pamätník Terezín. Odvtedy sa pravidelne zúčastňujem vzdelávacích seminárov so zameraním na holokaust.

Zúčastnila som sa seminárov, ktoré organizovala Centropa, ESJF, Vzdelávacie centrum Múzea SNP, Múzeum holokaustu v Seredi, Nadácia Milana Šimečku. Boli to aj medzinárodné semináre, ktoré sa uskutočnili v Budapešti, v Brne, cez aplikáciu ZOOM Brémy, v Banskej Bystrici. Výnimočný bol pre mňa študijný pobyt v medzinárodnej škole holokaustu Yad Vashem v Jeruzaleme. Svoje poznatky ďalej posúvam mojim žiakom, ktorých téma holokaustu zaujíma, a to ma motivuje k ďalším aktivitám.

Čo vás priviedlo k starostlivosti o židovský cintorín vo Veľkom Cetíne a prečo je pre vás táto práca dôležitá?

Židovský cintorín vo Veľkom Cetíne bol zanedbaný a zničený. V rovnakom stave je veľké množstvo židovských cintorínov na Slovensku. Je to miesto posledného odpočinku, ktoré si zaslúži, aby mu bola prinavrátená pieta a dôstojnosť. V mnohých regiónoch sú židovské cintoríny jediným svedectvom židovskej komunity. Je nevyhnutné, aby sa mladí ľudia oboznámili so židovským kultúrnym dedičstvom, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou nášho národného kultúrneho dedičstva. Po absolvovaní odborného seminára na tému Využívanie informácií o židovskom kultúrnom dedičstve a židovských cintorínoch v školskom vzdelávacom systéme, som aktivitami na cintoríne prepojila teóriu s praxou. Je to aj dobrá príležitosť na spoznávanie histórie vlastného regiónu.

Ako prebieha spolupráca so žiakmi miestnych základných škôl pri údržbe cintorína?

S revitalizáciou židovského cintorína sme začali v roku 2022. Vďaka získaniu príspevku od Nadácie ZSE sa nám podarilo vyčistiť cintorín nielen od náletových drevín, ale aj od odpadu, ktorý tu za mnohé roky navozili ľudia. Na jeho obnove sa podieľali žiaci, učitelia a priatelia našej základnej školy. O cintorín sa chceme naďalej starať a udržiavať ho. Na našej základnej škole už tretí rok pracuje krúžok Nezabudnutí susedia. Hlavnou náplňou tohto krúžku je práve starostlivosť o cintorín.

Čo sa podľa vás mladí ľudia počas tejto spoločnej práce učia o židovskom dedičstve, úcte a zodpovednosti?

Starať sa o zrevitalizovaný cintorín nie je len otázkou údržby verejného priestoru, ale má hlboký spoločenský, kultúrny a výchovný význam, najmä v kontexte dnešnej doby, keď narastá radikalizácia a extrémizmus u časti mladej populácie. Pravidelná starostlivosť o cintorín učí deti úcte k predkom, dejinám a rôznym kultúram a vierovyznaniam. Keď sa deti podieľajú na údržbe cintorína, rozvíjajú si empatiu, zodpovednosť a rešpekt. Chápu, že každý život má hodnotu, čo je zásadný protiklad voči myšlienkam radikalizácie. Udržiavaním cintorínov – obzvlášť židovských, vojenských alebo rómskych – spoločnosť dáva jasne najavo, že si ctí ľudskosť a nedovolí, aby bola minulosť zneužívaná na šírenie nenávisti.

Ktorý moment alebo zážitok z práce so žiakmi vám najviac utkvel v pamäti?

Pri práci na cintoríne mi najviac utkvel zážitok, keď sme so žiakmi našli časti macev. Bol to silný moment, pretože sme si uvedomili, že na tomto mieste sa kedysi nachádzali celé náhrobné kamene, no tie sa nezachovali. Macevy boli zničené a odvezené, aby poslúžili ako stavebný materiál. Nález ich častí nám pripomenul, aká pohnutá je história tohto miesta a pomohol nám priblížiť si ju konkrétnejšie.

Aké ďalšie plány máte na ochranu židovského cintorína a na zapojenie miestnej komunity do zachovávania historickej pamäti?

Zvyšky náhrobných kameňov, ktoré sme objavili, chceme umiestniť do lapidária, kde budú pripomínať, že tu boli hrobové miesta s macevami. Vďaka sponzorovi, ktorého sa nám podarilo získať, sme mohli urobiť povrchovú úpravu cintorína a tiež upraviť aj jeho okolie. Po vyčistení cintorína a odkrytí obvodového múra, začal múr „pracovať“ a na niektorých miestach je nutné spevniť ho a zabrániť tak jeho rozpadnutiu. Je nevyhnutné zabezpečiť cintorín bránkou, pretože sa stáva, že tam nájdeme odpadky, ktoré tam nechajú neželaní návštevníci alebo dokonca posprejovaný múr rôznymi nápismi. Opätovnému zarastaniu okolia cintorína chceme zabrániť výsadbou drevín. Chceme osadiť tabuľu s informačným plagátom, ktorým by sme návštevníkov oboznámili s históriou židovského obyvateľstva v regióne a s priebehom prác na revitalizácii židovského cintorína. Trápi nás fakt, že pred rokom bola časť obvodového múra zničená pri dopravnej nehode. Vinník sa zaviazal, že múr opraví, ale doteraz tak neurobil. Mrzí nás to o to viac, že cintorín vyčistili a starajú sa oň deti. Častokrát to bola práca fyzicky náročná, ale deti to neodradilo. A preto nás zaráža fakt, že dospelý človek nevie byť zodpovedný za svoje skutky. Pre deti je to veľmi negatívny príklad. Aj keď máme ešte veľa práce pred sebou, môžeme skonštatovať, že cintorín je dnes už dôstojným miestom posledného odpočinku.

PA-PT

Hostia z Kecskemétu

26. októbra navštívila Komárno skupina Židovskej obce v Kecskeméte. Program zorganizovala rebecen Ivett Róna a hostí viedol hlavný rabín Tamás Róna. Skupinu v Menházi privítala vedúca kancelárie Magda Saláth a Zsuzsanna Paszternák. Predseda Anton Pasternák predstavil históriu našej obce, potom hostia navštívili synagógu a Mikromúzeum Ármina Schnitzera. Hlavný rabín dojímavými slovami zaspomínal na členku našej obce Barbaru Paszternák-Szendy. Kecskeméťania si so sebou priniesli kóšer obed, na ktorý pozvali aj svojich hostiteľov. Z Menházu sa vydali na miestnu historickú prechádzku pod vedením historičky umenia Tímey Szabó Csekei. Skupina cestovala z nášho mesta do Dunajskej Stredy, odkiaľ putovala skupina do Bratislavy.

Pokračovanie zo strany 1.

Pozvánka osobitne oslovila tých, ktorí už synagógu navštívili, aj tých, ktorí by sa s tradíciou vítania šabatu chceli zoznámiť po prvý raz. Zapojenie do spoločnej modlitby mala uľahčiť nedávno vydaná modlitebná kniha s fonetickým prepisom. Večer sme zakončili kidušom v sále Wallensteina Zoltána.

Obe časti programu tvorili krásny myšlienkový celok: kniha nám približuje duchovné dedičstvo niekdajšej komunity a vítanie šabatu nás pozýva k prežívaniu tejto tradície v súčasnosti. Spoznávanie našej minulosti a budovanie prítomnosti našej komunity sa navzájom posilňujú – pamäť zostáva živá vtedy, keď vytvárame priestor aj na stretávanie a učenie.

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:
26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Poukázanie peňazí zo zahraničia:
Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Nástenka
krátke správy

ŽNO v Komárno, Klub Shalom a Spravodajcu podporili Ondrej Földes (Bratislava), Tamás Novák, Židovská náboženská obec v Dunajská Streda, Haver Kosher Food Kft., a darcovia, ktorí si želali zostať anonymní. Ďakujeme!

✡

11. novembra usporiadalo vedenie Židovskej obce v Komárne stretnutie nájomníkov v dome na ulici Eötvösa 9.

✡

Pravidelná údržba záhrady Menházu pokračovala aj v jesenných mesiacoch.

✡

Vaše nápady a návrhy týkajúce sa programu ŽNO uvítame na adrese kile@menhaz.sk.

✡

Pri príležitosti 80. výročia narodenia Ivana Reitmana sa v kine Tatra v Komárne konal spomienkový program. Balázs Bokor, zastupujúci Maďarskú hollywoodsku radu, si pripomenul celoživotné dielo režiséra a producenta. Spomienka nám dala príležitosť venovať pozornosť osobe a rodným koreňom tvorcu, ktorý stojí za známymi filmami. Reitman sa narodil 27. októbra 1946 v Komárne v židovskej rodine. Jeho matka prežila Osvienčim, otec sa zapojil do odboja. Rodina našla nový domov v Kanade v roku 1950. Chlapec z Komárna, ktorý sa vydal na cestu ako malé dieťa, sa neskôr stal určujúcim tvorcom hollywoodskej komédie: ako režisér sa pripisuje takým populárnym filmom ako Krotitelia duchov, Dvojčatá, a Junior. Pamiatku na filmára, ktorý zomrel v roku 2022, si uchováva aj jeho rodné mesto: v roku 2021 dostal hviezdu pred kinom Tatra. Výročie jeho narodenia je aj pre našu obec príležitosťou na spomienku. V jeho živote sa prelína história židovskej rodiny, povojnové znovuzrodenie a umelecká kreativita. Dodnes sa k nemu môžeme priblížiť prostredníctvom humoru jeho filmov, zatiaľ čo jeho odchod z Komárna nám pripomína rozmanité dedičstvo nášho mesta.

Spravodajca – mesačník ŽNO v Komárne, založené v roku 5756. (1996), **šéfredaktor:** Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci:** Magda Saláth, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava:** Richard Saláth, **jazyková korektúra:** Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Anton Pasternák (Komárno), **tlač:** Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, **tel.:/fax:** 00421/35/7725-355. **Regisztračné číslo:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. **Periodikum je nepredajné.**

בּ״ה

SPRAVODAJCA

November 2026 – chesvan-kislev 5787. | mesačník ŽNO v Komárne | XXIV. reg. ročník. 11. číslo, 366. číslo

PREZENTÁCIA NOVEJ KNIHY A PRIVÍTANIE ŠABATU

CENA KEHILA

„Pravidelná starostlivosť o cintorín učí deti úcte k predkom, dejinám a rôznym kultúram a vierovyznaniam. Keď sa deti podieľajú na údržbe...“ 3

CSÁNYI5

„Doobeda organizujeme školské hodiny a s Historickým múzeom ako kulisou poskytujeme informácie o judaizme a organizujeme senzibilizačné...“ 4

V KRÁĽOVSKOM CHLMCI

„Pretože v konečnom dôsledku je to asi najdôležitejšie: nielen zachovať minulosť, ale aj mať s kým budovať budúcnosť, potom prežijeme!” 5

Na desaťstrunovej lutne

Stretnutie židovského duchovného dedičstva a komunitných tradícií bolo ústrednou témou programu Židovskej náboženskej obce v Komárne, ohláseného na piatok 6. novembra. Pozvánka do Menházu tentoraz ponúkala záujemcom možnosť zoznámiť sa s textami Izidora Goldbergera, niekdajšieho hlavného rabína v Tate, a spoločne privítať šabat.

Témou prezentácie knihy bola publikácia Tízhúrú lanton (Na desaťstrunovej lutne), ktorú vydalo Múzeum Domokosa Kunyho. Dr. Izidor Goldberger sa narodil pred 150 rokmi, v roku 1876, v Bátorových Kosihách. Po absolvovaní budapeštianskeho rabínskeho seminára pôsobil v Sátoraljaújhelyi a v roku 1912 prišiel do Taty, kde strávil posledných 32 rokov svojho života. Vďaka svojmu rodisku je jeho príbeh spätý aj s minulosťou nášho regiónu.

Publikácia prináša výber textov, ktoré vznikli počas jeho pôsobenia v Tate. Práce o miestnej histórii, kázne, štúdie z dejín náboženstva a beletristické diela predstavujú všestranné záujmy hlavného rabína. Staré texty tak nielen uchovávajú spomienky na jeden životný príbeh, ale môžu aj dnešnému čitateľovi priblížiť duchovný svet, v ktorom ich autor žil a pracoval. Rozhovor o knihe viedol dr. Péter Simonik, historik zaoberajúci sa miestnymi dejinami a docent Univerzity Istvána Széchenyiho. Jeho hosťom bol József Szűcs, kultúrny historik, pracovník Múzea Domokosa Kunyho a zostavovateľ publikácie.

Po prezentácii knihy nasledoval kabalat šabat v komárňanskej synagóge pod vedením kantora Gábora Szilágyiho. Tamás Paszternák, koordinátor náboženskej obce, privítal prítomných a pripomenul väzby našej nedávno zosnulej súverkyne Barbary Paszternák-Szendy ku Komárnu.

Pokračovanie na strane 2.

Pozvánka

Židovská náboženská obec v Komárne srdečne pozýva všetkých záujemcov na chanukové podujatie, ktoré sa uskutoční v nedeľu 6. decembra 2026 od 14:30 v budove Menházu (Ul. Eötvösa 15).

Program:

– koncert šamorínskej skupiny **Samaria Klezmer Band** v synagóge

– **J-Base – Nový pohľad na židovské umelecké a vedecké dedičstvo** – výstavu otvorí Gábor Horányi, vedúci pracovník zodpovedný za rozvoj talentov v budapeštianskej škole Lauder Javne.

– **slávnostné zapaľovanie sviečok** a náboženské učenie s Mihályom Riszovannijom

– šišky a chutné občerstvenie

Účasť je bezplatná, je však potrebná registrácia vopred! Prihlášky prijímame na adrese kile@menhaz.sk do 2. decembra.

Oslávme sviatok spoločne!